

Főoldal > ... > Bírósági Eljárások > Polgári Ügyek > Bizonyításfelvétel > Czechia

Bizonyításfelvétel

 Csehország

Tartalomszolgáltató:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 A bizonyítási teher

1.1 Melyek a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok?

A bizonyítási teher az „állítási teherből” ered, amelyet alapvetően a jog bíróság előtti kikényszerítését megalapozó jogszabályi rendelkezés határoz meg; ez különösen azon tények összességét jelenti, amelyeket egy konkrét ügyben bizonyítani kell. A polgári perrendtartás szerint a felek a releváns bizonyítékok segítségével kötelesek bizonyítani a követeléseiket – e kötelezettség az úgynevezett „bizonyítási teher”. Főszabály szerint minden olyan személyre bizonyítási teher hárul, aki olyan dolgot állít, amely a konkrét ügyben releváns.

Minden fél a saját követelése mértékéig köteles teljesíteni az állítási és bizonyítási teherből eredő kötelezettségeit. Amennyiben a fél által hivatkozott tények és az előterjesztett bizonyítékok nem teljesek, a bíróság köteles erről értesíteni a felet.

Amennyiben a bíróság úgy véli, hogy a felek valamelyike által hivatkozott tényeket a peres eljárásban nem bizonyították, köteles a felet tájékoztatni arról, hogy összes állításának alátámasztására elő kell terjesztenie a bizonyítékokat, és ha a fél nem teljesíti e kötelezettségét, elveszítheti a pert. A bíróság azonban csak a tárgyaláson és nem a feleknek megküldött bírósági dokumentumokban (például az idézésben) köteles ezt a tájékoztatást biztosítani.

1.2 Vannak-e olyan szabályok, amelyek bizonyos tények tekintetében mentesítenek a bizonyítási teher alól? Milyen esetekben? Lehetséges-e egy konkrét jogi vélelmet bizonyítással megdönteni?

Nem kell bizonyítékot benyújtani az olyan tényekre vonatkozóan, amelyek köztudomásúak (vagyis amelyeket meghatározott helyen és időben az emberek nagy csoportja ismer), vagy amelyeket a bíróság a tevékenysége révén ismer, illetve a Cseh Köztársaság jogszabályainak gyűjteményében kihirdetett vagy közzétett jogszabályok tekintetében. A bíróság a külföldi jogszabályt saját kutatásai alapján, a bíróság kérésére az Igazságügyi Minisztérium nyilatkozata vagy szakvélemény, illetve a nemzetközi szerződéseknek megfelelő megkeresés segítségével ismerheti meg. E tényeket bizonyíték benyújtásával meg lehet cáfolni.

A tények egyes kategóriái tekintetében a jogszabály vélelmeket támaszthat. Létezhetnek megdönthető vélelmek, amelyekkel szemben benyújtható ellentétes bizonyíték, illetve – kivételes esetben – fennállhatnak megdönthetetlen vélelmek, amelyek ellenkezőjének bizonyítására nincs lehetőség. Megdönthető vélelem esetében a bíróság azt bizonyítottnak ismeri el, ha a felek egyike sem terjeszt elő a vélelmet megdöntő bizonyítékot, vagyis az eljárásban nem bizonyít azzal ellentétes tényeket. Egyes megdönthető vélelmek esetében azok ellenkezőjét csak jogszabályban meghatározott határidőn belül lehet bizonyítani.

A bíróságot köti az illetékes hatóságok határozata, amely olyan bűncselekmény, szabálysértés vagy más közigazgatási vétség elkövetését állapítja meg, amely különös jogszabályok szerint büntetendő, illetve az említett hatóságok e cselekmények elkövetőjének személyét megállapító határozata. A bíróságot emellett kötik a személyi jogállásra vonatkozó határozatok is. A bíróságot nem köti azonban a szabálysértés elkövetését vagy

az elkövető személyét megállapító határozat, ha a határozatot helyszíni eljárásban hozták. A bíróságot nem köti semmilyen más büntetőeljárásban hozott ítélet vagy közigazgatási jogsértésre vonatkozó határozat.

A megdönthető vélelmek különös típusát azok a tények jelentik, amelyek szerint a felet közvetve vagy közvetlenül nemi, faji, vallási vagy egyéb körülmények alapján történő hátrányos megkülönböztetés érte. Ez esetben a bizonyítási teher az ellenérdekű félre hárul, akinek bizonyítania kell, hogy a felet nem érte hátrányos megkülönböztetés.

A Cseh Köztársaság bíróságai vagy egyéb állami hatóságok által a hatáskörükben kibocsátott okiratok és a jogszabály által nyilvánossá minősített okiratok (ellenkező bizonyítás hiányában) megerősítik, hogy azok az okiratot kibocsátó hatóság rendelkezésének vagy nyilatkozatának minősülnek, illetve megerősítik a bennük foglalt vagy megerősített tények valódiságát. Amennyiben a tényeket közokirattal bizonyítják, a bizonyítási terhet az a fél viseli, aki vitatja a közokirat hitelességét. Ezzel szemben a magánokiratok esetében a bizonyítási teher az azokra hivatkozó félre hárul. Amennyiben a fél a követelését magánokirattal támasztja alá, és az ellenérdekű fél vitatja annak hitelességét vagy helyességét, a bizonyítási teher visszazáll az ügyben e bizonyítékot előterjesztő félre, akinek ezt követően más módon kell bizonyítania követelését.

Főszabály szerint a felek egybehangzó állításait nem kell bizonyítani, a bíróság azokat saját megállapításaként ismeri el.

1.3 Milyen mértékben kell a bíróságnak meggyőződnie valamely tényről ahhoz, hogy ítéletét e tény fennállására alapozza?

A bírósági eljárásokban a bizonyítékok szabad értékelésének elvét kell alkalmazni, vagyis a jogszabály nem határozza meg pontosan azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén a bíróságnak a tényt bizonyítottnak kell elfogadnia. A polgári perrendtartás szerint „a bíróság saját mérlegelési jogkörében értékeli a bizonyítékokat, minden egyes bizonyítékot külön és a bizonyítékok összességét együttesen; a bíróságnak minden, az eljárás során tudomására jutott adatot megfelelő módon figyelembe kell vennie, ideértve a felek által bemutatott tényeket is”.

A bíróság a megállapításai alapján hozza meg ítéletét. A megállapítások olyan helyzetet jelentenek, amelyet illetően nem állnak fenn észszerű és jogos kétségek.

Általában, ha a bizonyítékok értékelése során tett megfontolások nyomán megállapításra kerül, hogy a követelések fennállását nem lehet megerősíteni vagy cáfolni, az ítélet arra a félre nézve lesz kedvezőtlen, akinek be kellett volna bizonyítania követeléseinek fennállását.

2 A bizonyításfelvétel

2.1 A bizonyításfelvétel minden esetben valamelyik fél kérelmére történik, vagy bizonyos esetekben a bíró maga is kezdeményezheti azt?

A peres eljárások során főszabály szerint a bíróság kizárólag a felek által indítványozott bizonyítást folytatja le. A bíróság dönthet úgy azonban, hogy egyes bizonyításokat nem folytat le – általában abban az esetben, ha a kérdéses tényt bizonyítottnak fogadja el. A bíróság emellett a felek által indítványozott bizonyításon kívül más bizonyítást is lefolytathat azokban az esetekben, amelyekben erre a tények megállapítása érdekében szükség van, és ha az az ügyirat tartalmából következik. Amennyiben a felek nem jelölik meg a követeléseik alátámasztásához szükséges bizonyítékokat, a bíróság a tények vizsgálatát a felvett bizonyításra alapozza. A bíróság emellett a felek egybehangzó állításait saját megállapításaként ismerheti el.

Ezzel szemben a nemperes eljárásokban, vagyis az olyan ügyekben, amelyekben a bíróság hivatalból is indíthat eljárást, illetve bizonyos más eljárásokban a bíróság köteles a felek által indítványozott bizonyításon kívül a tények megállapításához szükséges más bizonyítást is lefolytatni.

2.2 Ha a bíróság helyt ad a fél bizonyításfelvételre vonatkozó kérelmének, mik a következő lépések?

A bíróság a tárgyaláson folytatja le a bizonyítást. Amennyiben indokolt, másik bíróságot is fel lehet kérni, hogy

vegye fel a bizonyítást, illetve az elnöklő bíró a tanács megbízásából a tárgyaláson kívül is felvehet bizonyítást (ez a bizonyíték típusától stb. is függ). A felek jogosultak jelen lenni a bizonyításfelvétel során. A bizonyításfelvétel eredményeit a tárgyalást követően minden esetben közölni kell. A felek minden felvett bizonyításra vonatkozóan jogosultak észrevételt tenni.

2.3 Mely esetben utasíthatja el a bíróság a fél bizonyításfelvételre irányuló kérelmét?

A bíróság dönti el, hogy milyen bizonyításokat folytat le. A bíróság arra vonatkozó határozatát, hogy nem folytat le egyes indítványozott bizonyításokat, megfelelően meg kell indokolni. A bíróság általában nem vesz fel olyan bizonyítást amely – a bíróság véleménye szerint – nem segíti elő az ügy tisztázását (a szükségtelen bizonyításfelvétel elkerülése érdekében), illetve nem vesz fel olyan bizonyítást sem, amelynek felvétele a jogvita tárgyát képező követeléshez képest aránytalanul magas költségekkel járna, vagy ha a követelés összegét nem lehet megállapítani. Annak érdekében, hogy a bíróság egyértelműen meg tudja állapítani, hogy milyen bizonyítást kell felvennie, a felek kötelesek konkrét bizonyításokat indítványozni, vagyis név szerint és a személyazonosság megállapítását szolgáló egyéb információk segítségével meg kell határozniuk a tanúkat és a követeléseket, amelyek tekintetében az indítványozott tanú vallomást fog tenni; a felek emellett kötelesek meghatározni az írásbeli bizonyítékokat vagy kijelölni azt a kérdéses területet, amelynek kapcsán a szakértőnek szakvéleményt kell formálnia.

2.4 Milyen bizonyítási eszközök léteznek?

Az ügy tényállásának megállapítására felhasználható minden eszköz elfogadható bizonyítékként. Ezen eszközök körébe tartoznak különösen a tanúk meghallgatása, a szakvélemények, a hatóságok, valamint a természetes és jogi személyek beszámolóí és nyilatkozatai, a közjegyzők és bírósági végrehajtók nyilvántartásai, valamint egyéb okiratok, vizsgálatok és a felek meghallgatása.

2.5 Milyen módon vehető fel a tanúk vallomása, és különbözik-e ez a szakértő tanúk meghallgatásától? Melyek az írásbeli bizonyítékok és a szakértői jelentések/vélemények benyújtásának szabályai?

Ha beidézük, bármely természetes személy, aki az eljárásban nem minősül félnek, köteles megjelenni a bíróságon és tanúként vallomást tenni. A tanú arra vonatkozóan tesz vallomást, amit tapasztalt és megfigyelt. A tanúnak igazat kell mondania, és nem titkolhat el semmit. A tanúk csak olyan esetekben tagadhatják meg a vallomástételt, amelyekben vallomásukkal saját maguk vagy a hozzájuk közelálló személyek ellen büntetőeljárás megindítását kockáztatnák; a bíróság dönti el, hogy a vallomástétel megtagadásának indoka jogos-e. A meghallgatás kezdetén meg kell állapítani a tanú személyazonosságát, illetve a szavahihetőségét esetlegesen befolyásoló tényezőket. A tanúkat emellett tájékoztatni kell vallomásuk jelentőségéről, jogaikról és kötelezettségeikről, valamint a hamis tanúzás büntetőjogi következményeiről. Az elnöklő bíró felszólítja a tanúkat, hogy adjanak elő mindent, amit a meghallgatás tárgyáról tudnak. A bíró ezt követően felteszi a vallomás kiegészítéséhez és pontosításához szükséges kérdéseket. Kérdéseket a tanács tagjai, valamint – az elnöklő bíró engedélyével – a felek és a szakértők is feltehetnek.

A bizonyítékok szakértők segítségével történő bemutatása főként annyiban különbözik ettől, hogy a szakértők többnyire írásbeli szakvéleményt készítenek, amelyre vonatkozóan aztán rendszerint szóbeli megjegyzéseket adnak elő. Szakvélemény útján történő bizonyításra azokban az esetekben kerül sor, amelyekben a körülmények vizsgálatához szakértelemre van szükség. A szakvéleménynek három része van: a megállapítások, amelyekben a szakértő ismerteti a vizsgált körülményeket; a vélemény, amely a szakértő értékelését tartalmazza (szakértői következtetések), valamint a szakértői záradék. Főszabály szerint a szakértők a bíróság által meghatározott konkrét kérdésekre kell, hogy válaszoljanak, kivéve, ha a véleményre jogszabályi követelmények vonatkoznak (különösen a társasági jog terén). A szakértőket a bíróság jelöli ki a szakértők és tolmácsok jegyzékéből (amelyet a regionális bíróságok vezetnek). Ha a megfelelő jogszabály kimondja, a szakértők a szakértői értékelések vagy szakvélemények ellenében díjazásra jogosultak.

Az elnöklő bíró felszólíthatja a felet vagy más személyt, hogy a szakértő előtt jelenjen meg, mutasson be neki szükséges tárgyakat, adja elő számára a szükséges magyarázatokat, vesse magát alá orvosi vizsgálatnak vagy vérvizsgálatnak, illetve tegyen meg valamit vagy vesse alá magát valaminek, ha erre a szakvélemény benyújtásához szükség van.

Szakvéleményt az eljárásban részt vevő fél is benyújthat. Amennyiben az eljárásban részt vevő fél által benyújtott szakvélemény tartalmazza a jogszabályban meghatározott összes elemet és az azt kijelentő szakértői záradékot, hogy a szakértő tisztában van a szándékosan valótlan szakvélemény következményeivel, a bizonyítékot olyannak kell tekinteni, mintha az a bíróság által beszerzett szakvélemény volna. A bíróság lehetővé teszi a fél által felkért szakértő számára, hogy betekintszen az ügyiratba, vagy egyébként engedélyezi számára, hogy a szakvélemény elkészítéséhez szükséges információkat megismerje.

A tanúk az általuk közvetlenül észlelt tényekre vonatkozóan tesznek vallomást, míg a szakértők kizárólag olyan területek kapcsán fejtik ki véleményüket, amelyek tekintetében a tények értékeléséhez szakértelemre van szükség. A szakértő által levont következtetések azok helyessége szempontjából nem képezik a bíróság általi értékelés tárgyát; a bíróság a vélemény meggyőzőségét annak teljességét illetően a meghatározott követelményekre, a belső következetességre, valamint a felvett többi bizonyításhoz viszonyítva értékeli.

Az írásbeli bizonyíték felvételének módja a dokumentum vagy annak egy részének felolvasása vagy annak tartalmának a tárgyaláson az elnöklő bíró általi ismertetése. Az elnöklő bíró felszólíthatja a bizonyítékként szükséges okirattal rendelkező felet, hogy az okiratot mutassa be, és az okiratot egy másik bíróságtól, hatóságtól vagy jogi személytől is beszerezheti.

2.6 Van-e olyan bizonyítási mód, amely erősebb a többinél?

Az alkalmazott módszerek közül egyik sem élvez elsőbbséget, bár egyes bizonyítási eszközöket kizárólag a jogszabályban meghatározott bizonyítékok felvételének lehetetlenné válását követően lehet alkalmazni (főszabály szerint egyes aktusokat kizárólag írásban lehet elfogadni – csak ha például megsemmisülnek, akkor lehet más módon, például tanúvallomás útján, beszerezni a bizonyítékot). A fél követeléseire vonatkozó meghallgatásával történő bizonyítást csak akkor lehet elrendelni a peres eljárásban, ha a kérdéses tényt nem lehet más módon bizonyítani (kivéve a meghallgatáshoz való hozzájárulást). Ennek megfelelően ezzel szemben a többi bizonyíték elsőbbséget élvez.

2.7 Van-e kötelezően előírt bizonyítási mód egyes tények bizonyítására?

Egyes esetekben jogszabály előírhatja, hogy milyen bizonyítékokat kell beszerezni; ez a konkrét jogvitától függ (például a házasságkötés engedélyezésére irányuló eljárásban a jegyespár mindkét tagját meg kell hallgatni).

Bizonyos tényeket csak meghatározott módon lehet bizonyítani (például a váltóra vagy csekkre vonatkozó végzést csak az eredeti váltó, a váltó visszaváltására vonatkozó határozat vagy más okirat bemutatásával lehet kibocsátani; a végrehajtási intézkedést csak a végrehajtható határozat vagy végrehajtható okirat bemutatása esetén lehet foganatosítani stb.).

Bizonyos kötelezettségek vagy dologi jogok (különösen a tulajdon tekintetében) megállapítása érdekében a jogszabály írásbeli szerződést ír elő – ez esetben a bizonyíték benyújtásának módja szintén e követelményhez igazodik.

2.8 Kötelezi-e a jog a tanúkat a vallomástételre?

Igen, a jogszabály minden személy számára kötelezővé teszi, hogy megidézése esetén a bíróság előtt tanúként megjelenjen és vallomást tegyen; őket nem képviselheti másik személy. A vallomástételi kötelezettségüket teljesítő tanúk „tanúdíjra” jogosultak (a pénzbeli költségek és az elmaradt jövedelem megtérítése).

2.9 Milyen esetben tagadhatják meg a vallomástételt?

A tanúk olyan esetekben tagadhatják meg a vallomástételt, amelyekben vallomásukkal saját maguk vagy a hozzájuk közelálló személyek ellen büntetőeljárás megindítását kockáztatnák; a bíróság dönti el, hogy a vallomástétel megtagadásának indoka jogos-e. A bíróság emellett köteles tiszteletben tartani a tanúk különös jogszabály által védett minősített adatok bizalmas kezelésére vonatkozó és jogszabályban meghatározott vagy az állam által elismert egyéb titoktartási kötelezettségét (például a beteg egészségügyi dokumentumaiban rögzített tények – „egészségügyi titok”, banktitok stb.). Ezekben az esetekben a személyt kizárólag akkor lehet meghallgatni, ha az illetékes hatóság vagy az a személy, akinek érdekében a kötelezettség fennáll felmenti őt e kötelezettség alól.

2.10 Alkalmazható-e szankció a tanúskodást megtagadó személlyel szemben, illetőleg a személy kényszeríthető-e a vallomástételre?

A tanú kötelezettségének teljesítését a személynek a Cseh Köztársaság rendőrsége által történő bíróság elé vitelével vagy rendkívüli esetben pénzbírság kiszabásával is ki lehet kényszeríteni.

2.11 Van-e olyan személy, akitől nem szerezhető be tanúvallomás?

Általánosságban megállapítható, hogy nincs a személyeknek olyan kategóriája, akit nem lehet felhívni arra, hogy vallomást tegyen; léteznek azonban olyan típusú tények, amelyek tekintetében egyes személyeknek nem kell vallomást tenniük (lásd a 2.9. kérdést).

2.12 Mi a bíró és a felek szerepe a tanú kihallgatásában? Milyen feltételekkel tehető tanúvallomás videokonferencia útján vagy egyéb technikai eszközök segítségével?

A tanú meghallgatására és a meghallgatás vezetésére kizárólag a bíró (az elnöklő bíró) jogosult. A tanács többi tagja, más felek és a szakértők kizárólag az elnöklő bíró engedélyével tehetnek fel további kérdéseket a tanúnak; az elnöklő bíró a konkrét kérdést elutasíthatja, például ha az befolyásoló kérdés, csapdába csalásra irányuló kérdés, vagy olyan kérdés, amelyik nem megfelelő vagy célszerű.

A távoli meghallgatást lehetővé tevő modern technológia alkalmazására (ideértve a videokonferenciákat is) jelenleg azokon a bíróságokon van lehetőség, amelyek rendelkeznek a szükséges műszaki berendezéssel.

3 A bizonyítékok értékelése

3.1 Ha az egyik fél nem jogszerűen szerezte be a bizonyítékokat, vonatkozik-e valamilyen korlátozás a bíróságra az ítélethozatallal kapcsolatban?

Igen. Amennyiben a fél a követelése bizonyítása érdekében olyan bizonyítékot indítványoz, amelyet kötelező érvényű jogszabály megsértésével szerzett be, és a bizonyíték beszerzése másik természetes vagy jogi személy jogainak megsértésével járt, a bíróság a bizonyíték elfogadhatatlansága miatt nem veheti azt fel.

3.2 Ha félként veszek részt az ügyben, bizonyítéknak számít-e a nyilatkozatom?

A bíróság a bizonyítás felek meghallgatásával történő felvételét akkor rendelheti el, ha a kérdéses tény nem lehet másként bizonyítani, és a meghallgatandó fél ehhez hozzájárul. Ezt a szabályt nem kell alkalmazni a nemperes eljárásokban, vagyis az olyan eljárásokban, amelyeket a bíróság hivatalból is megindíthat (lásd a 2.1. pontot), illetve a házasság felbontása vagy megszüntetése iránti eljárásokban, valamint az élettársi viszony érvénytelenítésére vagy megszüntetésére irányuló eljárásokban. Kizárólag a feleknek a bíróság által az állított tények bizonyítására irányuló eljárási bizonyítékként külön elrendelt meghallgatása minősül bizonyítéknak.

4 Ez a tagállam a bizonyításfelvételtől szóló rendelet 2. cikkének (1) bekezdésével összhangban meghatározott-e más olyan hatóságokat, amelyek a rendelet alapján polgári vagy kereskedelmi ügyekben folytatott bírósági eljárások céljából hatáskörrel rendelkeznek bizonyításfelvételre? Amennyiben igen, milyen eljárásokban rendelkeznek hatáskörrel a bizonyításfelvételre? Csak bizonyításfelvételt kérhetnek vagy segíthetnek a bizonyításfelvételben egy másik tagállam kérelme alapján? Lásd még a bizonyításfelvételtől szóló rendelet 2. cikkének (1) bekezdése szerinti értesítést.

A Cseh Köztársaságban nincsenek ilyen hatóságok.

■ Last update: 14/04/2023

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.